

MIKA WICKSTRÖM

MIKA MYLLYLÄN
1969 ELÄMÄ 2011

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Kuvaliitteen kuvat: Mika Myllylän perheen kotialbumista sekä managerin ja ystävän Ismo Väänäsen arkistoista ellei toisin mainita.

© Mika Wickström ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-51826-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Sisällys

Saatteeksi 11

Prologi 15

ENSIMMÄINEN OSA 19

Luku 1 Kympin poika 21

Luku 2 Finnjävel 26

Luku 3 Ikävää karkuun hiihtämällä 36

Luku 4 Ensimmäinen kisamatka 41

Luku 5 Kinkkinen uravalinta 45

Luku 6 Aarne Ahon oppikouluun 49

Luku 7 Öiset ihmiskokeet 54

Luku 8 Kainuun prikaatiin 58

Luku 9 Lempi leimahtaa 63

Luku 10 Ensin rippijuhlat, sitten kihlat 67

Luku 11 Oppirahat ja palkintosekki 72

TOINEN OSA 81

Luku 12 Läpimurto miesten sarjoihin 83

Luku 13 Ensimmäiset MM-kisat 91

Luku 14 Kolmen kimppa 98

Luku 15 Happikato 107

Luku 16 Falunin fiasko 114

Luku 17 Salainen ase 122

Luku 18 Päiväkirjamerkintöjä 130

Luku 19 Huomion keskipisteenä Lillehammerissa 135

Luku 20 Vaikeuksien kautta tuplamestariksi	144
Luku 21 Thunder Bayn rättisulkeiset	150
Luku 22 Mount McKinleyn huiputus	154
Luku 23 Manageri mullistaa sponsorikuviot	164
Luku 24 Karpaasit villitsevät kansaa	173
Luku 25 Onnellinen perhetapahtuma	182
Luku 26 Punasinen lippumeri	190
Luku 27 ”Susi-Kallen” manttelinperijä	196
Luku 28 Menestyksen tunnuslukuja	203
Luku 29 Tervaneva nousee otsikoihin	209
Luku 30 Juha Kankkunen voitelee koneen	215
Luku 31 Keskittymisen mestari	222
Luku 32 Karavaani kulkee, koirat räksyttää	230
Luku 33 Tietotoimiston uutispommi	237
Luku 34 Pariisin kevät	242
Luku 35 ”Vuoden huonoin häviöjä”	248
Luku 36 ”Jörkka” taipuu	253
Luku 37 Eläköön uusi hiihtokuningas	258
Luku 38 Koti-isä ja supertähti	269
Luku 39 Häkinen vastaan Myllylä, osa 2	276
Luku 40 Mediapeliä Laajavuoren SM-kisoissa	281
Luku 41 Sapattikevät ja muutto uuteen kotiin	285
Luku 42 Kaksi pässinpäätä	290
Luku 43 Kuurupiiloa median kanssa	296
Luku 44 Hiihtääkö vai eikö hiihtää	301
Luku 45 Pitkä pakomatka	309

KOLMAS OSA 317

Luku 46 Ohut oljenkorsi 319

Luku 47 Kenttäoikeudessa 324

Luku 48 Tutkimustietoa ja salaliittoteorioita 332

Luku 49 Riisuttu mestari 338

Luku 50 Seinät kaatuvat päälle 343

Luku 51 Mestarin paluu 350

Luku 52 Mestarin joutsenlaulu 354

Luku 53 Ote kirpoaa 362

Luku 54 Kulissit romahtavat 368

Luku 55 Lähipiiri tarjoaa auttavaa kättä 375

Luku 56 Valo kajastaa sumuverhon läpi 381

Luku 57 Paluu kilpakentille 385

Luku 58 Jumalten keinussa 389

Luku 59 Viimeinen matka päättyy kotiin 395

Luku 60 ”Mun sydämeni tänne jää” 401

Epilogi 407

Mikasta sanottua 416

Tekijän kiitokset 419

Tilastot 421

Lähteet 427

”Mistä niin törkeästä oli kyse, että kaiken sen jälkeen tapahtuneen on täytynyt tapahtua?

Mietitäänpä.

Hiihtäjäsanteri hankki itselleen kemiallisesti kilpailuedun. Luultavasti ihan sen saman, josta muut eivät jääneet kiinni. Sellainen oli lajin sääntöjen mukaan kiellettyä, muttei edes rikosoikeudellisesti tuomittavaa. Formula- ja pankkimaailmassa moisesta rangaistaan sakoilla ja huomenna kilpailu jatkuu.”

Kirjailija Tuomas Kyrö, HS 10.7.2011

Saatteeksi

Aloitin tämän kirjan tekemisen matkustamalla Haapajärvelle. Tapa-
sin siellä kolme Myllylää – Mikan äidin, isän ja siskon – joiden koh-
taamisista muodostui hyvin lämpimiä ja tunteikkaita hetkiä. Sain
tavata myös Mikan ensimmäisen tyttöystävän, hänen lapsuuden-
ystävänsä Ruotsin-ajoilta sekä nuoruusvuosien hiihto- ja koulukave-
rin. Ymmärsin kolmen päivän reissuni aikana, että kirjani päähen-
kilö oli paljon moniulotteisempi persoona kuin median välityksellä
olisi voinut hahmottaa.

Mika Myllylän julkisuuskuvalle muodostui kahdet kasvot. Hän
oli ensin palvottu urheilusankari ja sen jälkeen langennut antisan-
kari. Ihailun ja vihailun välimaastosta ei juuri löytynyt palstatilaa.
Tähän kirjaan haastatellut ihmiset kertovat, kuka oli todellinen
Mika Kristian Myllylä, joka syntyi Oulun Diakonissalaitoksella 12.
syyskuuta 1969, otti ensiaskeleensa Haapajärvellä, varttui Ruotsin
Trollhättanissa, palasi esiteininä kotikonnuilleen perheensä kanssa,
ryhtyi hiihtämään päätoimekseen heti peruskoulun jälkeen ja onnis-
tui pääsemään maailman huipulle asti.

Kun jututin Haapajärveltä palattuani Mikan menestysvu-
osien manageria Ismo Väänästä, josta oli tullut myös Mikan lähei-
nen ystävä, posiolaista lajilegendaa Esa Mursua, joka oli ystävyysty-
nyt Mikan kanssa mökkinaapureina 1990-luvun puolivälissä, sekä
kuuluisia ”Karpaaseja”, kuva persoonasta alkoi täydentyä. Lukuisten
muidenkin ihmisten kertomuksia kuunneltuani ymmärsin, ettei ollut

vain yhtä Mika Myllylää vaan monenlaisia: uskossaan vahva ja hapa-roiva, ihmisenä herkkä mutta itselleen täysin armoton, pohjimmil-taan lämmin, ihmisrakas ja helposti lähestyttävä, lapsiaan yli kaiken rakastava, pedantti ja samaan aikaan toivottoman hajamielinen poh-diskelija, joka hukkasi jatkuvasti tavaroitaan, katosi omiin maailmoi-hinsa, etsi vimmatusti tarkoitusta elämälleen, jännitti esiintymisiään, vaikka kykeni selviytymään niistä, ja josta sanottiin: ”Aika velikulta.”

Juttutuokiot Mikan läheisten ihmisten kanssa menivät tuntei-siin kerta toisensa jälkeen. Monet Mikasta kerrotut tarinat jakoivat naurattaa, mutta ennemmin tai myöhemmin tuli vieräytettyä kyyne-leitäkin. Mika oli ihminen, jota kaikki näyttävät rakastaneen, kukin omalla tavallaan, kunnes alkoi matka, jolta ei ollut paluuta. Jäljelle jäivät vain muistot ja ne ihmiset, jotka todella rakastivat.

Suuriin mysteereihin on kuulunut, miksi Mika antoi periksi niin varhaisessa vaiheessa. Vastauksia etsiessään on pitänyt varautua sii-hen, että itsestänselvyyksien alta voi nousta päivänvaloon tabuiksi määriteltyjä asioita, joista ei ole haluttu puhua. Niitäkin käsittelen tässä elämäkerrassa.

Pidimme kirjahankkeen omana tietonamme niin pitkään kuin se oli mahdollista, koska Mika Myllylä -niminen julkisuudenhen-kilö herättää vieläkin suuria tunteita, vaikka hänen kuolemastaan on ehtinyt vierähtää toistakymmentä vuotta ja Lahden katastrofistakin melkein kaksikymmentäviisi vuotta. Mika tuli vastaan jopa Heikki Silvennoisesta vuonna 2024 kirjoitetussa elämäkerrassa: ”Ajoittain minusta tuntui, että olen kuin Mika Myllylä suossa. Jollakin tavalla siinä yrittää vain rämpiä eteenpäin, vaikka oman suotaipaleen päässä odottelivat ainoastaan avioeropaperit.”

Jotkut saattavat muistaa myös laajan urkintatapauksen, jossa tuomittiin kymmeniä ihmisiä Mikan kuolemaan liittyneiden asia-kirjojen salakatselusta. Niin suurta on kiinnostus edesmennyttäkin miestä kohtaan ollut.

Mikasta ehti tulla minulle sen verran läheinen, etten osaa kut-sua häntä sukunimellä. Käytän kirjassa *Mikaa*, joka sattui olemaan

hänen ristiäistensä aikaan maamme suosituin poikalapsen etunimi. Myös valtaosa kaikista haasteltavistani käytti vain etunimeä, vaikka Mika tunnettiin hiihtopiireissä yleisesti ”Myllyksenä”. Mika-pojista on moneksi, kuten tiedetään. Jotkut ovat tunnetumpia kuin toiset, mutta tämän tarinan Mika olisi mieluiten sulautunut tuntemattomuuden harmaaseen massaan. Se vain ei ollut mahdollista, koska hänen työnsä oli julkista ja mitalit kiilsivät kauas.

En ole voinut jututtaa Mikaa itseään, mutta hänen äänensä tulee kuulluksi vuonna 2001 ilmestyneen *Riisuttu mestari* -teoksen siteerausten sekä harjoituspäiväkirjamerkintöjen kautta. Hän kirjoitti myös Lahden episodin jälkeen mediassa julkaistut ”Testamenttini Suomen kansalle” ja ”Hiihtäjänä kenttäoikeudessa”, jotka ovat mukana kirjassa sanasta sanaan. Myöskään Mikan entistä vaimoa Suvi Paavolaa (ent. Myllylä) en ole haastatellut, koska hän ei halunnut olla mukana tässä elämäkerrassa.

Elokuussa 1998 Mika kertoi rullasuksikilpailuaan seuraamaan lähteneille toimittajille, että hän valmisteli elämäkerrallista teosta, ja määritteli tavoitteensa kuulijakunnalle: ”Yritän kertoa tulevassa kirjassani suomalaisille itsestäni ja elämästäni, en pelkästään hiihdosta, sillä katsojat näkevät touhuistamme vain promillen. Tavoitteena on valottaa taustaa, pureutua syvemmälle. Siitä ei varmasti tule mikään tulos- ja tilastokirja.”

Mikan esittelemä hanke ei toteutunut, mutta olen koettanut pitää hänen tavoitteensa visusti mielessäni.

Mika Wickström, Kumpulassa 16.6.2025

Prologi

Haapajärven kauniiseen, ristinmuotoiseen kirkkoon saapuu vai-tonaisia mustiin pukeutuneita ihmisiä. He ottavat paikkansa kirkkosalin ensimmäisiltä penkkiriveiltä. Edellisen kerran, kun he ovat nähneet toisensa samassa puukirkossa, penkit ovat täytty-neet viimeistä riviä myöten onnellisista häävieraista. Lapset eivät olleet syntyneet vielä silloin, joten he tulevat muistamaan tästä kirkosta vain tämän surunmurtaman päivän heinäkuun lopulla vuonna 2011.

Vainajan siunaustilaisuuteen on kutsuttu vain lähipiiriä. Tilai-suus on koruton mutta kaunis. Kun se päättyy, vainajaa lähdetään saattamaan viimeiselle matkalleen. Arkkua kantavat vainajan pel-lolainen ystävä Kaarlo Rundgren, Kokkolan baptistisen seurakun-nan pastori Harri Kankare, lapsuudenystävä Kari Mattila, joka on tuntenut vainajan 1970-luvun alusta saakka, uranaikainen mana-geri ja perheystävä Ismo Väänänen, vainajan viisitoistavuotias poika Benjamin sekä isä Jouko.

Kantajat nostavat arkun mustalle lavetille, jolla se viedään parkkipaikalla odottavaan autoon. Hautausmaalla Benjamin ja Jouko siirtyvät saattajien eturiviin. Vaikka matka viimeiselle lepo-sijalle ei ole pitkä, pojasta ja isästä se tuntuu ikuisuudelta. Pojalle matka on koko siihenastisen elämän mittainen.

Kirkkotien varteen on kertynyt ihmisiä kunnioittamaan vaina-ajan muistoa. Jotkut heistä ovat saapuneet Haapajärveä kauempaa-

kin, kenties silkasta uteliaisuudesta. Median paikallaolostakin liikkuu huhuja, vaikka hautajaiset on pidetty salassa ulkopuolisilta.

Kun saattoväki pääsee perille, koittaa aika laskea vainaja maan poveen tammisessa arkussaan. Montun viereen on tuotu lapioita, joilla arkku peitetään samasta maasta kaivetulla hiekalla. Ilma on paahtavan helteinen, miltei kolmekymmentä astetta varjossakin. Isä tarttuu lapioon ensimmäisenä. Sitten on Ismo Väänänen vuoro. Kun Väänänen saa oman osuutensa tehdyksi, hän ojentaa lapion Jari Räsäselle, vainajan lähimmälle hiihtokaverille, joka alkaa itkeä lohduttomasti.

Räsänen ryhtyy paiskomaan hiekkaa arkun päälle. Hän mutisee raivoissaan jotakin, muut eivät saa siitä selvää. Toimitusta hetken seurattuaan Väänänen lausahtaa Räsäselle kyyneleitä itsekin vuo-dattaen: ”Jari, jospa seuraava jatkaisi.”

Kun työ on tehty, saattoväki jatkaa matkaa muistotilaisuuteen. Hautausmaalta poistuessaan omaiset näkevät, kuinka aitojen takana lymyilee valokuvaajia pitkäputkisine kameroineen. Siellä ne jälleen ovat, niille mikään ei tunnu olevan pyhää. Ne haluavat ilmeisesti kuvan entisestä olympiavoittajasta, vielä kerran, vaikkei häntä enää ole.

Muistotilaisuudessa Mikan isästä ei ole pitämään puhetta, joten hän on pyytänyt Ismo Väänästä valmistelemaan sellaisen ainoan poikansa muistolle. Puheen punaisena lankana toimii kymmenen adjektiivia, jotka kuvaavat Mikaa muistelijan mielestä osuvimmin. Ne ovat lapsirakas, ystävällinen, älykäs, kiltti, määrätietoinen, luotettava, vilpitön, huumorintajuinen, nöyrä ja uskovainen. Jokaisen adjektiivin jälkeen Väänänen kertoo tarinan ystävästään. Päällimmäiseksi mielikuvaksi kuulijoille jää, miten kiltti ja hyväsydäminen ihminen puheenpitäjän ystävä on pohjimmiltaan ollut. Liian usein kilteimmät meistä lähtevät ensimmäisten joukossa.

Baptistikirkon ja paikallisseurakunnan pastorit kuuntelevat puhetta lähietäisyydeltä. Molemmilla on paikkansa muistotilaisuudessa. Mika on kastettu evankelisluterilaiseen kirkkoon Haa-

pajärvellä, ja siihen hän on kuulunut vanhempiensa ja siskonsa tavoin vuosikymmenten ajan. Viimeisinä aikoinaan Mika on liittynyt kuitenkin baptistikirkkoon. Puhuessaan uskovaisuudesta Väänänen kääntyy katsomaan pappeja ja sanoo hammasta purren: ”Mutta missä Jumala oli silloin, kun Mika huusi apua?”

Eivät papitkaan sellaiseen kysymykseen osaa vastata. He ymmärtävät silti rakkaan ystävänsä menettäneen miehen tuskaa. Saman tuskan, jota he ovat todistaneet hautamontulla hiihtäjäystävän reuhdottua hiekkaa arkun päälle hikeä ja kyneleitä vuodattaen.

ENSIMMÄINEN OSA

*”Äiti, minä hiihdän joskus
vielä niin kovaa, ettei sun
tartte lähteä enää töihin.”*

Luku 1

Kympin poika

Pirkko Myllylä heräsi aamulla vatsanpoltteisiin. Kipu alkoi voimistua, joten Pirkko mietti, pitäisikö lähteä synnyttämään. Sitä se tarkoitti: pikkuinen pyrki tähän maailmaan. Pirkon oli tilattava taksi, jolla hän pääsisi Oulun Diakonissalaitokselle, mutta sitä ennen olisi kätilökin hälytettävä paikalle ohjeistuksen mukaisesti. Pirkko soitti siis ensin kätilölle, joka kertoi palanneensa Oulusta juuri samoilta asioilta. ”Joutaisinko keittämään aamukahvit?” hän kysyi Pirkolta haukotustaan pidätellen.

Puolen tunnin päästä kätilö saapui Pirkon luokse taksilla, ja sitten he lähtivät ajamaan Haapajärveltä Ouluun. Kätilö kysyi matkan aikana tasaisin väliajoin: ”Tuntuuko vaikealta?” Pirkko vastasi mahaansa pidellen: ”Ei tunnu vaikealta, ei tunnu vaikealta.” Mutta tuntuihan se, kun vauva rummutti yhtenä. Taksimies huikkasi lakonisesti ratin takaa: ”Kunhan ei synny autoon.”

Ouluun ehdittiin yhdeksän korvilla. Pirkko nousi taksista urheasti yhtenä kappaleena. Hänet saateltiin synnytysosaston lepo-huoneeseen, mutta siellä hän ei ehtinyt pitkään loikoilla, kun oli jo mentävä salin puolelle. Kaikki tapahtui nopeasti; rääkäisy kuului puolilta päivin.

Pirkko sai pojan, jonka painoksi ilmoitettiin 3350 grammaa ja pituudeksi 50 senttiä. Kympin poikahan se oli!

Äiti ehti nähdä pienokaisensa vain vilaukselta, koska vauvat kuskattiin siihen maailmanaikaan *vauvalaan*. Oli perjantai 12. syyskuuta,

Herran vuonna 1969. Pohjois-Pohjanmaalla vallitsi kaunis syksyinen päivä pikku pakkasineen.

Pojan pieneen koipeen kiinnitettiin numerolappu, jossa luki 101. Pirkko sai itselleen samanlaisen tunnistusnumeron. Kun sopiva hetki koitti, hoitaja saapui tervehtimään Pirkkoa ja sanoi tuovansa vauvan hänen syliinsä. Kun hoitaja palasi pienokaisen kanssa, Pirkko ajatteli, että jokin ei nyt täsmää.

”Tämä ei ole minun”, hän sanoi jämptisti numerolappua katso-matta. Pirkko oli ehtinyt nähnyt vauvansa vain vilaukselta synnytys-salissa, mutta tunsikin omansa.

Hoitaja poistui kapaloääröineen ja saapui kohta toisen vauvan kanssa.

”Nyt tuli oikea”, Pirkko ilmoitti.

Seuraavana päivänä isä Joukokin ennätti paikalle. Hän oli saanut tiedon lapsensa syntymästä Kainuun prikaatiin, jossa hän oli suoritamassa varusmiespalvelustaan. Päivystäjä oli kertonut hänelle vain, että pitäisi soittaa kotiin. Jouko oli mennyt sotilaskotiin, johon oli varattu muutama puhelinkoppi – siellä hän oli kuullut omalta isältään, että poika oli syntynyt.

Joukolle tuli kiire hankkia viikonloppuvapaat, joten hän marssi suorinta tietä komppanianpäällikön puheille. Tämä ilmoitti tuoreelle isälle: ”Myllylä pääsee lähtemään lauantaina. Ja illaksi palaat takaisin.”

Jouko alkoi räknäillä aikatauluja. Kajaanista oli matkaa Ouluun parisataa kilometriä. Vaikka sen olisi tehnyt isän autokyydillä, se olisi ottanut mutkaisia ja kuoppaisia hiekkateitä pitkin useamman tunnin suuntaansa. Jouko meni joukko-osaston päivystäjän luokse ja kertoi asiansa. Päivystäjä sanoi: ”Kyllähän sinun pitää jo tänään päästä reissuun. Kirjoitan iltaloman perjantaiksi. Ja lauantaksi koko päivän. Mutta omalla riskilläsi lähdet. Jos päivystävä upseeri tulee tekemään tänään tarkastuksen iltalomalaisille, vastaat itse seurauksista.”

Niin Jouko pääsi lähtemään illalla Ouluun. Hän yöpyi vanhempiensa luona ja ajoi sitten isänsä kanssa katsomaan lastaan ja puoli-

soaan. Iloa nakersi hieman, että seuraava yö voisi mennä kasarmin putkassa, jos PU suorittaisi laskennan. Seuraukset olivat silti marginaaliset, jos niitä puntaroi samassa vaa'assa teon syiden kanssa.

Äiti ja poika saivat lepäillä osastolla viikon päivät yleisen käytännön mukaisesti – äiti vuoteessaan ja poika vauvalassa muiden vastasyntyneiden jatkeena. Sitten koitti vihdoin kotiinpaluun aika. Pirkko saapui käärö sylissään vanhempiansa luokse, koska omaa kotia ei vielä ollut. Jouko taas suoritti palvelustaan kasarmilla. Nuoripari oli asunut Pirkon vanhempien yläkerrassa, jonne äiti ja vauvakin nyt majoittuvat. Samassa osoitteessa asuivat myös Pirkon sisarukset, mutta sopu sijaa antoi.

Jouko sai suoritettua varusmiespalveluksensa muutamassa viikossa pojan syntymän jälkeen. Palattuaan siviiliin hän vuokrasi pienen asunnon Pirkon kanssa Haapajärven keskustasta. Yhteiselo sujui rattoisasti maailman suurinta ihmettä hämmästellessä, mutta Pirkon äitiysloma päättyi jo kolmen kuukauden päästä. Jos halusi jäädä yhä kotiin, se tapahtui ilman minkäänlaisia tukia.

Töihin oli mentävä äidinkin, jotta perhe selviytyisi elinkustannuksistaan. Järjestely aiheutti kuitenkin päänvaivaa. Ulkopuolisiin käsiin ei sopinut niin pientä ihmisenalkua antaa ja imettääkin olisi vielä pitänyt.

Pirkon äiti sanoi topakasti, että asiat kyllä järjestyvät. ”Tuot vauvan tänne töihin mennessäsi ja haet palatessasi.”

Imetyskin järjestyi tilanteeseen nähden kätevimmällä tavalla. Pirkon nuorimman siskon syntymästä oli kulunut vasta vuoden päivät, ja hän sai yhä rintamaitoa. Heidän äitinsä lausui hötkyilemättä: ”Kyllä minulta pojallekin riittää.”

Enää piti miettiä, kuinka poika saataisiin toimitettua aina kukonlaulun aikaan isoäidin huomaan. Nuorenparin kotoa kertyi reilun kolmen kilometrin patikkamatka Pirkon lapsuudenkotiin, ja työpäivätkin olivat pitkiä. Pirkon isä keksi ratkaisun, kun oli seurannut aikansa uuvuttavaa rahtia: ”Pidätte vauvaa täällä arkipäivät ja haette viikonlopuksi omaan kotiinne.”

Sillä tavalla sitten toimittiin. Pirkon äiti otti hoitaakseen kaksi vauvaa, imetti molemmat, pesi vaipat ja huolehti kaikista arkisista askareista muun lapsikatraansa lisäksi. Pirkolle ja Joukolle ehti tulla kuitenkin niin kova ikävä vauvaansa, että he läksivät joka ilta Pirkon lapsuudenkotiin, oli keli mikä hyvänsä, ja tuijottivat levollisesti nukkuvaa poikaa tai ottivat syliin, jos hän sattui olemaan hereillä. Viikonlopuiksi he saivat sitten Mika Kristianiksi kastamansa lapsen omakseen.

Se oli tietysti kovaa aikaa nuorelleparille niin fyysisesti kuin henkisesti. Pirkko ja Jouko olivat hädin tuskin täysi-ikäisiä ja elivät vielä omaa nuoruuttaan, mutta silti joutuivat kantamaan jo aikuisten vastuuta. Kun eronhetki vauvasta koitti sunnuntaisin, ikävä riipaisi sydämalasta, ja sitten oli taas suoriuduttava työviikosta.

Jouko Myllylä:

”Kyllä se hienoa aikaa silti oli, kaikin puolin, vaikka olosuhteet eivät olleet kovin kummoiset nykypäivän elämänmenoon verrattuna. Oli ulkosauna, jossa vauva pestiin vesipunkassa. Vähän lämmiteltiin vauvaa ensin saunanlauteella. Meidän pieni asuntomme oli talon toisessa kerroksessa, ja sinne palasimme aina puhtoisina.”

Seuraavana keväänä Myllylät muuttivat Kärsämäelle paikallisen kaupan yläkertaan. Pirkko jatkoi töitään ruokakaupassa, ja Jouko ajoi edelleen myymäläautoa. Pian muuton jälkeen myös Pirkko aloitti työt myymäläautossa. Mika-pojalla oli ikää vasta puolisen vuotta, joten kotiapulainen sai ottaa Mikan hoitaakseen, kun vanhemmat kuskasivat ruokatavaroita sivukylillä. Päivät saattoivat venyä kaksitoistatuntisiksi, mutta hoitaja ruokki lapsen ja katsoi perään aina siihen saakka, kun vanhemmat palasivat kotiin.

Mika nousi tukea vasten seisomaan kahdeksan kuukauden ikäisenä ja otti jalat alleen kymmenkuisena. Hän taapersi rohkeasti joka paikkaan, kaatuili, keräsi kuhmuja otsaansa ja jatkoi sitten kerkeävin

koivin touhujaan. Tahdonpuutteesta ei poikaa voinut moittia.

Kotoa lähti alakertaan portaat, jotka kiinnostivat Mikaa erityisen paljon. Niitä hän vieri alas saakka useammankin kerran, jos vanhemmilla sattui olemaan muuta askareta, ja siellä poika taas keikkui, jos silmä vähänkään vältti.

Myllylöiden aika Kärämäellä jäi lyhyeksi. Perhe muutti takaisin Haapajärvelle vuoden päästä, koska Pirkko koki kuusipäiväisen työviikon myymäläautossa liian raskaaksi. Hän sai töitä samasta ruoka-kaupasta, josta oli lähtenyt, kun taas Jouko jatkoi hommiaan myymäläauton ratissa. He laittoivat Mikan yksityiseen päiväkotiin, mutta poika ei viihtynyt siellä ollenkaan. Hänet vietiin taas mummon hoiviin, jolloin Mikan silmät kirkastuivat saman tien. Hän ei purnannut kenellekään eikä keksinyt ylimääräisiä temppuja. Mummon syli oli lämmin ja turvallinen, ja Mika sai myös leikkikaverin äitinsä vuotta vanhemmasta pikkusiskosta, josta tuli hänelle kuin oma sisko.

Luku 2

Finnjävel

Myllylöiden tuttavapariskunta alkoi puhua syksyllä 1971 ylevään sävyyn Itämeren takaisesta onnelasta. Siellä elämä olisi helpompaa ja tienaisikin paljon paremmin kuin kotikonnuilla. Muuttoliike oli alkanut voimistua Ruotsin suuntaan 1960-luvun lopulla. Vuosina 1969 ja 1970 sinne oli lähtenyt työn perässä jo vajaat satatuhatta suomalaista. Tuttavapariskunta teki vasta lähtöä, mutta oli asiastaan niin varma, että tunne tarttui Myllylöihinkin. Myös työvoimatoimistoissa kannustettiin ihmisiä tarttumaan tilaisuuteen, ja muutto tehtiin kaikille mahdollisimman helpoksi.

Pirkkoa ajatus hirvitti, mutta Jouko näki lähdössä uuden mahdollisuuden ehdittyään jo leipiintyä myymäläautossa istumiseen. Erityistä tarvetta heidän muutolleen ei ollut, koska Pirkollekin riitti töitä Haapajärvellä. Vaikka parempi palkka houkuttikin, perillä odotaisi vieras kulttuuri, jossa puhuttaisiin ventovierasta kieltä.

Mika oli täyttänyt vasta kaksi vuotta syksyllä 1971, joten hänen kohtalonsa mietitytti Pirkkoa vielä enemmän kuin oma pärjääminen. Tuttavapariskunta sai joka tapauksessa Pirkonkin pään kääntymään. Niin Pirkko sitten meni kertomaan heidän aikeistaan työnantajalleen: lähtö voisi tulla eteen piankin. Kaksi viikkoa ennakkovaroituksen jälkeen muutto todella tapahtui. Saabin autotehtaalta järjestyi työpaikka Joukolle, ja perheelle luvattiin asuntokin.

Tie kohti tuntematonta kulki muuttoauton kyydissä Haaparanan kautta Etelä-Ruotsin Trollhättaniin. Joukoa odotti perillä täysin

uudenlainen työ autotehtaan liukuhihnalla, mutta haaste ei pelottanut. Mukavampihan olisi koota autoja kuin ajaa vanhalla myymäläautolla huonokuntoisilla teillä päivät pitkät. Jouko oli Pirkon tavoin vielä niin nuori, että matkassa oli mukana myös seikkailuhenkeä.

Muuttokuormaa alettiin purkaa iltamyöhällä, mutta vähät tavarat saatiin kannettua kerrostaloasuntoon vielä saman vuorokauden aikana. Mika, vilkasliikkeinen poika, lähti heti aamutuimaan katsomaan, miltä pihapiirissä näyttää. Kohta hän palasi sieltä rintapielet ja kasvot yltä päältä verisinä. Paikallinen hiekkalaatikon kuningas oli lyönyt häntä nyrkillä naamaan. Tervetuloa Ruotsiin, finnjävel!

”Siitä se sisu kasvaa”, Pirkko sanoi järkytykseltään toettuaan ja saatuaan verenvuodon tyrehtymään.

Mika palasi pihaan heti, kun lupa annettiin, mutta aluksi äidin valvovan silmän alla. Puolet pihan lapsista oli suomalaisia, mutta naapurustossa asui paikallisten lisäksi siirtolaisia monista muistakin maista. Heitä oli tullut Etelä-Amerikasta saakka.

Trollhättanista oli noin tunnin ajomatka Göteborgiin, joka oli Ruotsin toiseksi suurin kaupunki, ja sielläkin asui paljon suomalaisia. Myllylöiden koti sijaitsi Myrtuvegeenin kaupunginosassa eli ”Myrkkyperällä”, kuten nimi vääntyi suomalaisten suussa.

Kotitalon liepeiltä löytyi metsä, joka tuntui vetävän Mikaa puoleensa. Pojan kädet olivat savessa ja pihkassa ja milloin mistäkin tahmeana, ja pieniin kouriin tarttui kaikenlaisia ötököitä. Mika alkoi kerätä niitä lasipurkkeihin, joihin kertyi isoja mustia etanoita, hämähäkkejä, matoja ja kaikkea, mitä vain kohdalle sattui. Mika kantoi purkkeja kotiin ja esitteli kokoelmiaan silmät leiskuen. Pirkko alkoi miettiä, että mikähän luonnontieteilijä tuostakin vielä tulee, kun on päästävä aina metsään möyrimään.

Pirkko vietti ensimmäisen Ruotsin-vuotensa kotiäitinä Mikan kanssa. Hän hoiti samalla muutamaa naapuriperheen lasta, kunnes vuonna 1973 hänkin sai töitä autotehtaasta. Mika oli täyttämässä silloin neljä, ja hänet piti laittaa toisaalle kotihoitoon, kun muutakaan vaihtoehtoa ei ollut siihen hätään tarjolla. Mika ei viihtynyt vieraassa